

Sygn.akt III AUa 821/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 marca 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Teresa Suchcicka (spr.)

Sędziowie: SA Sławomir Bagiński

SO del. Grażyna Załęska-Bartkowiak

Protokolant: Magda Małgorzata Gołaszewska

po rozpoznaniu na rozprawie 15 marca 2018 r. w B.

sprawy z odwołania T. Z.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o odsetki z tytułu wypłaty ekwiwalentu za deputat węglowy

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z 14 września 2017 r. sygn. akt IV U 714/17

oddala apelację.

SSO del. Grażyna Załęska-Bartkowiak SSA Teresa Suchcicka SSA Sławomir Bagiński

Sygn. akt III AUa 821/17

UZASADNIENIE

Decyzją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 9 maja 2017 r. odmówiono ubezpieczonemu T. Z. wypłaty odsetek z tytułu wypłaty ekwiwalentu pieniężnego za deputat węglowy za 3 lata.

W uzasadnieniu decyzji wskazano, iż w toku postępowania przed organem rentowym wypłacono ubezpieczonemu ekwiwalent za deputat węglowy za okres od 1 marca 2014 r. do 28 lutego 2017 r. w kwocie 4409 zł, który wypłacono wraz emeryturą, za miesiąc kwiecień 2017 roku. W ocenie organu rentowego, skoro deputat węglowy wypłacany jest w formie ekwiwalentu pieniężnego z dotacji celowej z budżetu państwa, to w tej sytuacji jego zdaniem brak jest podstaw prawnych do wypłaty odsetek za zwłokę w jego realizacji.

Odwołanie od tej decyzji złożył ubezpieczony T. Z., w którym wskazał, iż wszystkie potrzebne dokumenty do wyliczenia deputatu węglowego przedłożył wraz z wnioskiem o emeryturę. Były tam również świadectwa pracy wskazujące na okres pracy w (...). Jak dodał w dalszej części, ZUS nie wypłacając deputatu węglowego, popełnił błąd, ponieważ sam fakt świadczenia pracy powyżej 15 lat na kolei zobowiązuje organ rentowy z urzędu do wypłaty deputatu węglowego.

Sąd Okręgowy w Olsztynie wyrokiem z dnia 14 września 2017 r. zmienił zaskarżoną decyzję i ustalił T. Z. prawo do odsetek ustawowych z tytułu wypłaty ekwiwalentu za deputat węglowy przysługujący za okres od 1 marca 2014 r. do 28 lutego 2017 r.

Sąd ustalił, że decyzją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 13 lutego 2007 r. przyznano ubezpieczonemu T. Z. od dnia 9 stycznia 2007 r. emeryturę, uwzględniając ponad 21-letnim stażem pracy na kolei. Następnie decyzją z dnia 17 marca 2017 r. po rozpatrzeniu wniosku ubezpieczonego z dnia 8 marca 2017 r. ustalono ponownie wysokość emerytury od dnia 1 marca 2017 r., wskazując, iż od tego okresu będzie mu wypłacany deputat węglowy. Decyzją z dnia 6 kwietnia 2017 r. wyrównano ubezpieczonemu ekwiwalent za deputat węglowy za okres od 1 marca 2014 r. do 28 lutego 2017 r. w kwocie 4409 zł. Z kolei zaskarżoną decyzją odmówiono ubezpieczonemu wypłaty odsetek za wskazany deputat węglowy za lata od 2014 do 2017 r.

W świetle tak poczynionych ustaleń Sąd Okręgowy zważył, że odwołanie ubezpieczonego zasługuje na uwzględnienie. W pierwszej kolejności Sąd podniósł, że deputaty, w tym deputaty węglowe, są świadczeniem ze stosunku pracy. Podstawą prawną wypłaty takich świadczeń są przepisy zamieszczone w aktach prawnych wchodzących w skład katalogu źródeł prawa pracy w rozumieniu art. 9 § 1 kodeksu pracy. Adresatem roszczeń pracowników oraz emerytów o wypłatę deputatów i ich równoważników jest w zasadzie pracodawca. Przedmiotowe deputaty i ekwiwalenty nie są zatem świadczeniami z ubezpieczenia emerytalnego i rentowego. Nie są one bowiem wymienione w artykule 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Jednakże realizacja ich przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych na rzecz określonej kategorii emerytów następuje w oparciu o odrębną regulację ustawową jako zadanie przewidziane w artykule 71 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych. Zasady i sposoby realizacji uprawnienia do ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla zwanego ekwiwalentem przysługujące osobom uprawnionym zatrudnionym na kolei określa ustawa z dnia 8 września 2000 r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego. Zgodnie z artykułem 74 ust. 1 i 5 tej ustawy byłym pracownikowi kolejowemu pobierającemu emeryturę przyznaną na podstawie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS przysługuje prawo do deputatu węglowego w ilości 1800 kilogramów węgla kamiennego rocznie w formie właśnie ekwiwalentu pieniężnego. Ekwiwalent ten zgodnie z tą regulacją przyznaje i wypłaca się w dwóch terminach wraz z wypłatą emerytury: w marcu - za okres od 1 stycznia do 30 czerwca i we wrześniu za okres od 1 lipca do 31 grudnia każdego roku i Zakład Ubezpieczeń Społecznych przyznaje te świadczenie z dotacji celowej z budżetu państwa.

Co istotne - zdaniem Sądu I instancji - w myśl artykułu 74 ust. 10 i ust 11 tej ustawy emeryci nabywają prawo do ekwiwalentu pieniężnego z dniem przyznania emerytury. Zapis ten wskazuje, że wypłata ta następuje z mocy prawa i to bez wniosku uprawnionego (emeryta). Prawo do pobierania ekwiwalentu pieniężnego ustaje albo ulega zawieszeniu wraz z ustaniem prawa do emerytury. Zatem, co wyraźnie należy podkreślić, a na co wskazuje też między innymi Sąd Apelacyjny w Lublinie w sprawie III AUa 424/13 w wyroku z dnia 20 czerwca 2013 r., wypłata tego ekwiwalentu nie jest w ogóle uzależniona od złożenia uprzedniego wniosku przez świadczeniobiorcę a organ rentowy jeżeli ma informację o tym, że dany świadczeniobiorca legitymuje się co najmniej 15-letnim okresem pracy na kolei i z tego tytułu ma tak zwaną emeryturę kolejową, powinien na podstawie tej dokumentacji z urzędu wypłacić wraz z emeryturą deputat węglowy. W rozpoznawanej sprawie, prawo do emerytury kolejowej wynikało w sposób oczywisty z dokumentów złożonych przez ubezpieczonego, a mianowicie z załączonych świadectw pracy oraz z kwestionariusza dołączonego do wniosku o wypłatę emerytury w którym były wskazane okresy pracy na kolei. Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie wypłacił wymienionemu przedmiotowemu świadczenia mimo że z dołączonych przez niego dokumentów wynikało, że spełnił warunki do wypłaty deputatu węglowego.

Dalej Sąd podkreślił że, decyzją z dnia 6 kwietnia 2017 r. sam organ rentowy wypłacił ubezpieczonemu deputat węglowy za okres od 2014 roku do 2017 roku. Wypłata należności za okres wsteczny - za okres 3 lat wynikała zatem z błędu organu rentowego, ponieważ artykuł 133 ustawy o emeryturach i rentach z FUS stanowi, że wypłata za okres 3 lat ma miejsce wówczas, gdy odmowa lub przyznanie niższych świadczeń były następstwem błędu organu rentowego. Skoro organ rentowy wypłacił za okres wsteczny 3 lat deputat węglowy, to znaczy że uznał, że popełnił

błąd, bo w przeciwnym razie nie wypłacałby świadczeń za okres wsteczny 3 lat, tylko jak stanowi przepis, od daty wniosku o wypłatę świadczenia. Nadto wcześniejsze rozważania Sądu wskazują na to, że organ rentowy rzeczywiście popełnił błąd, ponieważ powinien ubezpieczonemu deputat wypłacić z urzędu wraz z emeryturą. W tej sytuacji organ rentowy jest zobowiązany do zapłaty odsetek ustawowych. Stosownie bowiem do treści artykułu 85 ust.1 ustawy z dnia 13 października 1998 o systemie ubezpieczeń społecznych, jeżeli Zakład w terminach przewidzianych w przepisach nie ustali prawa do świadczenia lub nie wypłaci tego świadczenia, jest zobowiązany] do wypłaty odsetek od tego świadczenia w wysokości odsetek ustawowych określonych przepisami prawa cywilnego. Nie dotyczy to jedynie przypadku, gdy opóźnienie w przyznaniu lub wypłaceniu świadczenia jest następstwem okoliczności za które Zakład nie ponosi odpowiedzialności. Skoro w okolicznościach sprawy doszło do wypłaty emerytury, czyli też deputatu węglowego w zaniżonej wysokości, to doszło do tego na skutek błędu organu rentowego, który wadliwie nie ustalił i nie wypłacił należności z tytułu ekwiwalentu pieniężnego za deputat węglowy, to oznacza, że w myśl cytowanych przepisów należy się T. Z. prawo do odsetek.

W tej sytuacji Sąd na podstawie art. 85 ust 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z artykułem 133 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz w związku z artykułem 477¹⁴ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji wyroku.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł organ rentowy. Skarżąc wyrok w całości zaskarżonemu wyrokowi skarżący zarzucił naruszenie prawa materialnego tj. art.3 i 118 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz art. 85 ust.1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez błędne uznanie, że zaskarżona decyzja jest wadliwa i przyznanie prawa do odsetek ustawowych z tytułu wypłaty ekwiwalentu za deputat węglowy przysługujący za okres od 1.03.2014 r. do 28.02.2017 r. wskazując na powyższe skarżący wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie odwołania. W uzasadnieniu apelacji pozwany organ rentowy podniósł, iż w jego ocenie, ekwiwalent pieniężny wypłacany przez ZUS nie jest świadczeniem z ubezpieczeń społecznych o których mowa w art. 3 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z FUS (t.j. Dz.U. z 2013 r. poz. 1440 ze zm.) i art. 85 ustawy z dnia 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz.U. z 2013 r. poz. 1442 ze zm.) nie przewiduje wypłaty odsetek za opóźnienie jego wypłaty. Pozwany organ rentowy nie zgodził się ze stanowiskiem Sądu I instancji, iż został zobowiązany do wypłaty ubezpieczonemu odsetek od ekwiwalentu za deputat węglowy za sporny okres. Przedmiotowe świadczenie pieniężne nie jest bowiem świadczeniem z ubezpieczeń społecznych. Deputat węglowy jest wypłacany z dotacji celowej z budżetu państwa i nie jest świadczeniem zleconym do wypłaty na mocy odrębnych przepisów, tylko świadczeniem, które przysługuje jako część świadczenia kolejowego w przypadku zachowania uprawnienia do deputatu węglowego. Przepis art. 85 ust. 1 ustawy systemowej - według pozwanego - nie ma w tym przypadku zastosowania. Przepisy ustawy z dnia 8 września 2000 r. o komercjalizacji, w art. 74 zlecają organom rentowym wypłatę ekwiwalentu kolejowego, jednakże nie odsyłają do żadnych przepisów nakazujących wypłatę odsetek od tej wypłaty. Zdaniem pozwanego organu rentowego, zastosowanie w niniejszym przypadku regulacji przepisu art. 85 ust. 1 ustawy systemowej nie było uprawnione.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja pozwanego nie zasługuje na uwzględnienie, bowiem nie zawiera zarzutów, które skutkowałyby zmianą zaskarżonego wyroku. Na etapie postępowania apelacyjnego spór dotyczył prawa ubezpieczonego do odsetek od ekwiwalentu pieniężnego za deputat węglowy, który to ekwiwalent bezspornie został mu przyznany i wypłacony za okres od 1 marca 2014 r. do 28 lutego 2017 r. zgodnie z decyzją pozwanego z dnia 6 kwietnia 2017 r. Nie było przedmiotem sporu, że ubezpieczony spełniał warunki do uzyskania tegoż ekwiwalentu, a jego uprawnienia w tym zakresie wynikały z dokumentów złożonych wraz z wnioskiem o emeryturę w 6 grudnia 2006 r.

Podnieść należy, że ekwiwalent pieniężny za deputat węglowy nie jest wymieniony w art. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 748; dalej: ustawa emerytalna) jako świadczenie określone tą ustawą. Kwestię uprawnień emerytów i rencistów do ekwiwalentu pieniężnego za deputat węglowy reguluje art. 74 ustawy z dnia 8 września 2000 r. o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego (t.j. Dz.U. z 2014 r. poz. 1160 dalej: ustawa o komercjalizacji), który w ust.

1 stanowi, że byłemu pracownikowi kolejowemu pobierającemu emeryturę lub rentę z tytułu niezdolności do pracy, przyznaną na podstawie przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych i ich rodzin lub przepisów ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz.U. z 1983 r. Nr 30, poz. 144 ze zm.) albo przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 162, poz. 1118, z 1999 r. Nr 38, poz. 360, Nr 70, poz. 774, Nr 72, poz. 801 i 802 i Nr 106, poz. 1215 oraz z 2000 r. Nr 2, poz. 26, Nr 9, poz. 118, Nr 19, poz. 238 i Nr 56, poz. 678), a także członkom rodziny tego pracownika pobierającym po nim rentę rodzinną przyznaną na podstawie wymienionych przepisów, przysługuje prawo do deputatu węglowego w ilości 1.800 kg węgla kamiennego rocznie, w formie ekwiwalentu pieniężnego. Emeryci i renciści na bywają prawo do ekwiwalentu pieniężnego z dniem przyznania emerytury lub renty (ust. 10 art. 74). Z kolei art. 74 ust. 5 stanowi, że ekwiwalent pieniężny, o którym mowa w ust. 1, przyznaje i wypłaca w dwóch terminach wraz z wypłatą emerytury lub renty: w marcu - za okres od 1 stycznia do 30 czerwca i we wrześniu - za okres od 1 lipca do 31 grudnia każdego roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych z dotacji celowej z budżetu państwa.

W myśl art. 71 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 121; dalej: ustawa systemowa) Zakład wykonuje również zadania powierzone na podstawie innych ustaw (ust. 1). Zakład może wykonywać inne zlecone zadania z dziedziny ubezpieczeń lub zabezpieczenia społecznego (ust. 2). Stosownie do treści art. 85 ust. 1 ustawy systemowej, jeżeli Zakład - w terminach przewidzianych w przepisach określających zasady przyznawania i wypłacania świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń społecznych lub świadczeń zleconych do wypłaty na mocy odrębnych przepisów albo umów międzynarodowych - nie ustalił prawa do świadczenia lub nie wypłacił tego świadczenia, jest obowiązany do wypłaty odsetek od tego świadczenia w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie określonych przepisami prawa cywilnego. Nie dotyczy to przypadku, gdy opóźnienie w przyznaniu lub wypłaceniu świadczenia jest następstwem okoliczności, za które Zakład nie ponosi odpowiedzialności. Przepis ten ma zastosowanie w przedmiotowej sprawie, bowiem z jego brzmienia jednoznacznie wynika, iż stosuje się go nie tylko w przypadku opóźnienia w przyznaniu i wypłaceniu świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń społecznych, ale również w przypadku opóźnienia w przyznaniu i wypłaceniu świadczeń zleconych do wypłaty na mocy odrębnych przepisów albo umów międzynarodowych. Takim właśnie przepisem zlecającym pozwanemu wypłatę ekwiwalentu pieniężnego za deputat węglowy jest art. 74 ust. 5 powołanej wyżej ustawy o komercjalizacji.

Wskazać też należy, że wśród świadczeń zleconych Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych znajdują się między innymi: renta socjalna, którą ZUS wypłaca na mocy art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (t.j. Dz.U. z 2013 r. poz. 982 ze zm.) oraz świadczenie przedemerytalne, które ZUS wypłaca na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych (t.j. Dz.U. z 2013 r. poz. 170 ze zm.). Akcentowana przez apelującego okoliczność, że ekwiwalent pieniężny za deputat węglowy jest wypłacany z dotacji celowej z budżetu państwa nie ma w sprawie znaczenia, bowiem również inne świadczenia zlecone ZUS do wypłaty mają podobne źródła finansowania, jak np. renta socjalna - zgodnie z art. 14 ust. 1 ustawy o rencie socjalnej - finansowana jest ze środków budżetu państwa.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego przepisy o komercjalizacji nie muszą zawierać odesłania do przepisów nakazujących wypłatę odsetek od ekwiwalentu pieniężnego za deputat węglowy, skoro zastosowanie art. 85 ust. 1 ustawy systemowej wynika wprost z brzmienia tego przepisu w powiązaniu z art. 71 tejże ustawy. Ponadto w ust. 5, 6 i 7 art. 74 ustawy o komercjalizacji wskazano terminy wypłaty ekwiwalentu pieniężnego, a trudno uznać aby ustawodawca określił terminy wypłaty bez konsekwencji dla podmiotu wypłacającego ten ekwiwalent z naruszeniem ustalonych terminów wypłaty. W tym stanie rzeczy - w ocenie Sądu Apelacyjnego - Sąd Okręgowy prawidłowo zastosował przepisy prawa materialnego, a zarzut naruszenia art. 85 ust. 1 ustawy systemowej uznać należało za chybiony. Podobne stanowisko zajął Sąd Apelacyjny w Gdańsku w wyroku z dnia 25.02.2016 r. (III AUa 1453/15 publ. L.) oraz Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku z dnia 16.10.2014 r. (sprawie III AUa 2613/13 publ. L.).

Mając na względzie przedstawione wyżej okoliczności Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

SSO del. Grażyna Załęska- Bartkowiak SSA Teresa Suchcicka SSA Sławomir Bagiński